

Høringsnotat

Forslag til endringer i energiloven §§ 4-5 og 10-2,
forskrift om elektrisk kraft over landegrensene og
forslag til ny forskrift om netregulering og
energimarkedet

- gjennomføring av kommisjonsforordning (EU)
2015/1222 om fastsettelse av retningslinjer for
kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering (CACM)

1	Hovedinnhold i høringsforslaget	3
1.1	Bakgrunn.....	3
1.2	Nettkoder og retningslinjer	4
1.3	Gjennomføring av forordning 2015/1222 (CACM)	6
2	Nærmere om forordning 2015/1222 (CACM).....	7
2.1	Innledning	7
2.2	Bakgrunn og formål	8
2.3	Alminnelige bestemmelser (hoveddel I).....	9
2.4	Krav til vilkår og metoder (hoveddel II).....	12
2.5	Fordeling av kostnader (hoveddel III)	14
2.6	Delegering av oppgaver og kontroll (hoveddel IV).....	14
3	Departementets vurdering.....	15
3.1	Gjennomføring av forordningen i norsk rett	15
3.2	Krav til organisert markeds plass.....	18
3.2.1	Gjeldende rett	18
3.2.2	Departementets vurdering	19
3.3	Informasjonsplikt overfor ENTSO-E.....	21
3.3.1	Gjeldende rett	21
3.3.2	Departementets vurdering	21
3.4	Endringer i forskrifter til energiloven	22
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	23
5	Merknader til lovbestemmelsene	25
	Forslag til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven).....	27
	Forslag til endringer i forslag til ny forskrift om netregulering og energimarkedet ...	28
	Forslag til forskrift om endring i forskrift om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20 (forordning (EF) nr. 1228/2003 om vilkår for adgang til nett for overføring av elektrisk kraft over landegrensene og forordning (EU) nr. 774/2010 om fastsettelse av retningslinjer for oppgjøret mellom systemansvarlige nettselskaper og en felles framgangsmåte for regulering av overføringstariffer)	29

1 Hovedinnhold i høringsforslaget

1.1 Bakgrunn

Som et ledd i arbeidet med å harmonisere og videreutvikle energimarkedene i EU, har flere aktører i EU siden 2011 medvirket i prosesser for å utvikle og vedta nytt detaljert regelverk for kraftmarkedet, såkalte nettkoder og retningslinjer. Disse rettsaktene supplerer og utfyller den tredje energimarkedspakken fra 2009. For å tilrettelegge for et mer effektivt kraftmarked i EU har EU-kommisjonen vedtatt åtte forordninger, som ofte betegnes som "nettkoder" og "retningslinjer" i tråd med EUs tredje energimarkedspakke.

En omtale av nettkoder og retningslinjer er tidligere gitt i Meld. St. 25 (2015-2016) Kraft til endring og Prop. 4 S (2017-2018) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 93/2017 om innlemmelse i EØS-avtalen av rettsaktene som inngår i den tredje energimarkedspakken. I dette høringsnotatet foreslår departementet lov- og forskriftsendringer som først og fremst er nødvendig for å gjennomføre av kommisjonsforordning (EU) 2015/1222 av 24. juli 2015 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering ("capacity allocation and congestion management", CACM) i norsk rett. I tillegg gis det en overordnet omtale av nettkoder og retningslinjer på kraftmarkedsområdet mer generelt, se punkt 1.2. nedenfor.

Endringer i energimarkedene er en viktig bakenforliggende årsak til behovet for videre utvikling av energiregelverket i EU. Økte ambisjoner om reduserte klimagassutslipp og behovet for en omlegging av mange lands energiforsyning har bidratt til en stor integrasjon av variabel fornybar energiproduksjon i EU-landenes kraftsystemer. Samtidig har en rask teknologisk utvikling åpnet for nye måter å omsette, produsere og forbruke energi på. Dette øker de kortsiktige variasjonene i det enkelte lands kraftsystem og har gitt en større og mer uforutsigbar kraftflyt mellom de europeiske landene.

Praksisen for å løse utfordringene i energisystemet, for å nå de energipolitiske ambisjonene, er ulik i forskjellige deler av EU. Der Norden i mange år har utviklet og praktisert et harmonisert regelverk for kraftmarkedet, er det stor spredning mellom de europeiske landenes markedsløsninger. Et sikkert kraftsystem krever at det til enhver tid er balanse mellom forbruket og produksjonen av kraft. Ulike løsninger i ulike land kan gi driftsmessige utfordringer, og medfører også at forbrukere, produsenter og markedsaktører står overfor varierende rammebetingelser.

Nettkodene og retningslinjene skal gi en mer harmonisert praksis mellom landene. Spesielt er det behov for økt samarbeid og konsistens i driften av overføringssystemet for gass og kraft, som utgjør den grunnleggende infrastrukturen i det fysiske energisystemet. Et velfungerende overføringssystem skal sørge for at energien bringes til områdene hvor behovet er størst, og at forsyningssikkerheten opprettholdes selv i situasjoner med store variasjoner i produksjon og forbruk av energi. Dette bidrar til at forsyningen av energi samlet sett kan skje til lavest mulig kostnader for landene som er en del av energi- og kraftmarkedet. Handelsløsningene må derfor også harmoniseres og tilpasses nye utfordringer i kraftsystemet, og kraftbørsene må gis like konkurransevilkår.

Norge er bundet sammen med det nordiske og europeiske energi- og kraftmarkedet, både fysisk og markedsmessig. Innlemmelsen av det utfyllende regelverket som nettkodene og retningslinjene utgjør vil føre til at aktører i Norge står overfor like vilkår som aktører i Europa for øvrig, og at handelen med energi over landegrensene skjer på en effektiv måte. Et velfungerende europeisk energimarked med felles spilleregler er viktig for Norge som stor eksportør av energi.

1.2 Nettkoder og retningslinjer

De åtte nettkodene og retningslinjene som Kommisjonen har vedtatt for kraftmarkedet regulerer områder som tidligere har blitt regulert på nasjonalt nivå, slik som tilknytning og driftsforhold i kraftsystemet, og nye områder slik som hvordan kraftbørsene skal samarbeide for å oppnå en best mulig sammenkopling av markedene. Nettkodene og retningslinjene er gitt i medhold av europaparlaments- og rådsforordning (EF) 714/2009 om grensekryssende krafthandel, og europaparlaments- og rådsforordning (EF) 715/2009 om betingelser for adgang til gasstransmisjonsnett. Begge hjemmelsforordningene inngår i EUs tredje energimarkedspakke.

Prosedyren for hvordan nettkoder og retningslinjer blir vedtatt er omtalt i Prop. 4 S (2017-2018) punkt 3.4. I vedtagelsesprosedyren medvirker de europeiske operatørene av transmisjonssystemer (TSOer) gjennom organisasjonen ENTSO-E, og de nasjonale reguleringsmyndighetene for energi gjennom EU-byrået ACER. Forordningene blir vedtatt av Kommisjonen etter prosedyren for komitologi. Her har Norge observatørrett. I vedtagelsesfasen har Statnett, NVE og departementet gitt innspill til utformingen av nettkodene. Det er litt forskjellige vedtagelsesprosedyrer beroende på om rettsaktene vedtas som "nettkoder" eller "retningslinjer". Nettkodene og retningslinjene har blitt utarbeidet på grunnlag av en årlig liste med prioriteringer vedtatt av Kommisjonen i henhold til hjemmelsforordningen.

Nettkodene og retningslinjene påvirker flere aktører i kraftmarkedet, herunder kraftprodusenter, nettselskap, kraftbørser, forskjellige aktører innenfor krafthandel, utstyrsleverandører og kraftforbrukere. Tematisk er nettkodene delet inn i områdene markedsorganisering, drift av systemet og tilknytning til kraftnettet.

Nettkoder og retningslinjer for naturgass antas ikke å være relevante for norske aktører, siden Norge i dag ikke har grensekryssende (nedstrøms) infrastruktur for overføring av naturgass. Denne vurderingen støttes også av en egen høring som NVE har gjort om nettkoder for naturgass. Spørsmål knyttet til den EØS-rettslige behandlingen av kommisjonsforordninger om nettkoder og retningslinjer for naturgass, følges opp av Olje- og energidepartementet som en egen sak, og disse omtales ikke nærmere her.

De åtte nettkodene og retningslinjene for kraftmarkedet som er vedtatt i EU, er ikke innlemmet i EØS-avtalen. Departementet tar sikte på at en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse, med tilhørende forslag til lovendring legges fram for Stortinget i samsvar med ordinære prosedyrer.

I tråd med EØS-avtalen artikkel 7 skal forordninger "som sådan" gjøres til del av avtalepartenes interne rettsorden. Det innebærer at kommisjonsforordninger innlemmet i EØS-avtalen forutsettes gjennomføres i norsk rett "som de er" med nødvendige tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning.

Vedtatte nettkoder og retningslinjer for kraftmarkedet i EU

Markedskodene

- Kommisjonsforordning (EU) nr. 2015/1222 av 24. juli 2015 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering (CACM)
- Kommisjonsforordning (EU) 2016/1719 av 26. september 2016 om fastsettelse av retningslinjer for langsiktig kapasitetstildeling (FCA)
- Kommisjonsforordning (EU) 2017/2195 av 23. november 2017 om fastsettelse av retningslinjer for balansering av kraftsystemet (EB)

Tilknytningskodene

- Kommisjonsforordning (EU) 2016/631 av 14. april 2016 om etablering av en nettkode om krav for nettilknytning av generatorer (RfG)
- Kommisjonsforordning (EU) 2016/1388 av 17. august 2016 om etablering av en nettkode om nettilknytning av forbruk (DCC)
- Kommisjonsforordning (EU) 2016/1447 av 26. august 2016 om etablering av en nettkode om krav for nettilknytning av høyspent likestrømssystemer og produksjonsparker tilknyttet nettet via likestrømskabler (HVDC)

Drifts- og beredskapskodene

- Kommisjonsforordning (EU) 2017/1485 av 2. august 2017 om fastsettelse av retningslinjer for systemdrift (SOGL)
- Kommisjonsforordning (EU) 2017/2196 av 24. november 2017 om etableringen av en nettkode om nødsituasjoner og gjenoppretting (ER)

En forventet gjennomføring av kommisjonsforordning (EU) nr. 2015/1222 (CACM) vil etter departementets vurdering kreve lov- og forskriftsendring. Det vil være behov for lovendringer knyttet til konsesjonsordningen for markeds plass for omsetning av elektrisk energi, jf. energiloven § 4-5. For å klargjøre hjemmelsgrunnlaget for oversendelse av informasjon til særlig ENTSO-E i henhold til bestemmelser både i CACM og flere av de andre forordningene, foreslår departementet også endring i energiloven § 10-2.

Enkelte av kommisjonsforordningene er betegnet som retningslinjer, og setter krav til at aktører som TSO og kraftbørs (NEMO) skal arbeide videre med å utvikle og avstemme vilkår og metoder på forskjellige områder i tilknytning til kraftmarkedet. Disse aktørene skal på den måten legge til rette for faktisk gjennomføring av det harmoniserte regelverket som følger av forordningene, i tråd med de overordnede prinsippene for organisering av kraftmarkedet i den tredje energimarkedspakken. På flere punkter oppstiller retningslinjene noen materielle hovedbestemmelser, og overlater til de berørte aktørene (TSOer og kraftbørser) å utvikle forslag til detaljerte vilkår og metoder. Dette gjelder

teknisk kompliserte oppgaver hvor det i stor grad er Statnett som sitter på den tekniske fagkompetansen for det norske kraftsystemet.

Vilkår og metoder skal utarbeides for hele EU eller for nærmere bestemte regioner i EU, og det er gitt detaljerte prosedyrer for hvordan utarbeidelsen og godkjenningen av slike vilkår og metoder skal foregå. Prinsippet er at forslag til vilkår og metoder utvikles og avstemmes mellom systemoperatører og kraftbørser, og deretter godkjennes av de nasjonale reguleringsmyndighetene i EU eller den relevante regionen. Dersom de nasjonale reguleringsmyndighetene ikke kommer fram til enighet om å godkjenne et forslag, eller i fellesskap ber om det, skal byrået for samarbeid mellom energireguleringsmyndigheter, ACER, fatte bindende vedtak.

I Norge er det NVE v/Reguleringsmyndigheten for energi (RME) som vil få ansvaret for å følge opp retningslinjene og godkjenne forslag til vilkår og metoder. Når det gjelder vedtak fra ACER, er myndighet til å fatte vedtak overfor EFTA-statene lagt til EFTAs- overvåkingsorgan, ESA. Departementet legger opp til at løsningen for den tredje energimarkedspakken anvendes her.

For Statnett medfører nettkodene og retningslinjene at løsningene som til nå har vært dekket av avtaleverk med øvrige TSOer i økende grad fremgår av nettkodene og retningslinjene. Dette er noe Statnett må forholde seg til allerede i dag, siden våre naboland allerede er kommet langt på vei i vedtagelse og anvendelse av slik felles metodikk innenfor markedsorganisering og drift av kraftsystemet. Innlemmelse av forordningene innebærer at de nasjonale reguleringsmyndighetene gis flere oppgaver. Dette er et arbeid hvor NVE deltar aktivt i samarbeid med andre lands reguleringsmyndigheter også i dag.

1.3 Gjennomføring av forordning 2015/1222 (CACM)

Kommisjonsforordning (EU) 2015/1222 om etablering av en retningslinje for kapasitetsfastsettelse og flaskehalshåndtering (CACM) ble vedtatt 24. juli 2015 og trådte i kraft 14. august 2015 i EU. Forordningen skal legge til rette for et mer harmonisert regelverk for sammenkobling av europeiske kraftmarkeder og tildeling av kapasitet for overføring av kraft mellom ulike områder. Forordningen regulerer de fysiske markedene for omsetning av kraft, nærmere bestemt handel med kraft dagen før fysisk levering av kraft i driftstimen (day-ahead) og handel med kraft kontinuerlig fram til driftstimen (intradag).

Disse markedene sikrer i stor grad den momentane balansen mellom tilbud og etterspørsel som til enhver tid må gjelde i kraftsystemet. For å kunne koble sammen landenes markeder for krafthandel, er det nødvendig at operatører for transmisjonssystemene (TSOer) koordinerer beregningen av tilgjengelig kapasitet i kraftnettet. Forordningen legger opp til like regler for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering for operatører av transmisjonssystem og kraftbørser. Regelverket skal utvikles i tråd med prinsippene for markedsdesign som følger av den tredje energimarkedspakken.

CACM legger rammene for videre samarbeid mellom disse aktørene for å utvikle nødvendige vilkår og metoder for handel med elektrisk energi. Forordningen pålegger videre landene å tilrettelegge for konkurranse mellom flere kraftbørser.

Departementet anser CACM som EØS-relevant, og tar sikte på at forordningen innlemmes i EØS-avtalen med nødvendige EØS-tilpasninger. Departementet er i dialog med EU-siden om EØS-tilpasninger og forhandlingene er ikke avsluttet. Det pågår samtidig et samarbeid mellom europeiske kraftbørser og TSOer for å utvikle vilkår og metoder i tråd med kravene i CACM. Hensynet til norske aktørers deltagelse i slike prosesser, og muligheten til å påvirke utformingen av det nordiske og europeiske kraftmarkedet på best mulig måte, gjør det viktig å innlemme CACM i EØS-avtalen.

Som forordning er CACM bindende i sin helhet og skal etter EØS-avtalen gjøres til del av avtalepartenes rettsorden "som sådan". I praksis betyr dette at forordningen gjennomføres ordrett, med de tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning. Departementet foreslår at CACM innlemmes i norsk rett ved inkorporasjon i forskrift med hjemmel i energiloven § 10-6 annet ledd. Dette er samme teknikk som er anvendt på forordningene tilknyttet andre energimarkedspakke, jf. forskrift 20. desember 2006 nr. 1563 om elektrisk kraft over landegrensene. Den foreslåtte forskriftsendringen vil gjennomføre CACM med de tilpasninger som vil følge av EØS-komiteens beslutning om innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen.

Det vil være nødvendig med endringer i energiloven for å gjennomføre CACM i norsk rett. Departementet foreslår endringer i energiloven § 4-5 om konsesjon for organisert markedsplass for omsetning av elektrisk energi, blant annet for å legge til rette for at flere kraftbørser kan operere i de norske budområdene. Det foreslås også en ny hjemmel i § 10-2 for at det kan gis forskrift om utlevering av informasjon til organisasjonen for det europeiske nettverket for operatører av transmisjonssystem, ENTSO-E.

Energilovforskriften §§ 4-6 til 4-9 har bestemmelser om markedsplasskonsesjon. Ved høringsbrev av 20. september 2018 har departementet bl.a. foreslått at disse bestemmelsene oppheves, og at bestemmelser om markedsplasskonsesjon innarbeides i ny forskrift om nettregulering og energimarkedet §§ 4-9, 4-10 og 4-12. For å unngå motstrid mellom CACM og bestemmelser i forskriftene under energiloven, foreslår departementet endringer i forskriftsbestemmelsene om markedsplasskonsesjon. Det foreslås derfor endringer i forslaget til ny forskrift som er sendt på høring, se omtalen i punkt 3.4 nedenfor.

2 Nærmere om forordning 2015/1222 (CACM)

2.1 Innledning

CACM er vedtatt i medhold av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 714/2009 om vilkår for tilgang til nett for utveksling av elektrisk kraft over landegrensene (grensekryssende krafthandel). Denne forordningen er en del av EUs tredje energimarkedspakke, som er omtalt i Prop. 4 S (2017-2018) om samtykke til EØS-

komiteens beslutning nr. 93/2017 av 5. mai 2017 om innlemmelse i EØS-avtalen av rettsaktene som inngår i den tredje energimarkedspakken, jf. Innst. 178 S (2017-2018). Stortinget ga 22. mars 2018 samtykke til at energimarkedspakken innlemmes i EØS-avtalen.

Departementet sendte Kommisjonens forslag til forordning om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering (CACM) på offentlig høring 19. mars 2015. Høringen ble gjennomført for å orientere om det foreslåtte regelverket og innhente synspunkter på et tidlig stadium. Høringssvarene er oppsummert i EØS-notat, tilgjengelig i departementenes EØS-notatbase på regjeringen.no.

CACM inneholder en fortale og fem hoveddeler:

1. Alminnelige bestemmelser.
2. Krav til vilkår, betingelser og metoder for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering.
3. Kostnader.
4. Delegering av oppgaver og overvåking.
5. Overgangs- og sluttbestemmelser.

Hoveddel 2 i CACM er den mest omfattende, er inndelt i åtte kapitler og inneholder artiklene 14 til 72. Hoveddel 3 er inndelt i tre kapitler, med artiklene 73 til 80. De andre hoveddelene er kortere. I det følgende gjennomgås bakgrunn og formål for CACM og innholdet i hoveddel 1 til 4.

I hoveddel 5 er det overgangsbestemmelser for Irland og Nord-Irland (artikkel 83) og bestemmelser om ikrafttredelse (artikkel 84). Forordningen ble offentliggjort i EU-tidende 25. juli 2015, og trådte i kraft 14. august 2015 i EU.

2.2 Bakgrunn og formål

Det fremgår av fortalen at en rask gjennomføring av et velfungerende og integrert marked for energi (elektrisitet) er avgjørende for å opprettholde energiforsyningssikkerheten, fremme konkurranse og sikre at forbrukere kan kjøpe elektrisitet til rimelige priser. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 714/2009 er hjemmelsgrunnlag for CACM og inneholder blant annet regler om ikke-diskriminerende vilkår for nettagang i forbindelse med grensekryssende utveksling av elektrisitet. Denne forordningen har sin bakgrunn i at det er nødvendig med ytterligere harmonisering av reglene for kapasitetstildeling, håndtering av kapasitetsbegrensninger og handel med elektrisitet for å kunne realisere målsettingen om et integrert elektrisitetsmarked i Europa.

CACM fastsetter harmoniserte minimumsregler for sammenkobling av markedene for krafthandel day-ahead (marked for kontrakter med fysisk kraftlevering time for time neste døgn) og intradag (marked for kontinuerlig handel inntil én time før driftstimen). CACM skal gi et rettslig grunnlag for effektiv og moderne kapasitetstildeling og håndtering av kapasitetsbegrensninger i kraftnettet.

For å kunne koble sammen landenes markeder for krafthandel day-ahead og intradag, er det nødvendig at operatører for transmisjonssystemene (TSOer) blant annet koordinerer

beregningen av tilgjengelig kapasitet i kraftnettet. CACM forutsetter at det etableres en felles nettmodell¹ som omfatter produksjon, forbruk og status for nettet for hver time. Den tilgjengelige kapasiteten bør normalt beregnes i samsvar med en såkalt flytbasert beregningsmetode. Denne tar hensyn til at elektrisitet kan flyte ulike veier i nettet og optimaliserer tilgjengelig kapasitet i nett som er sterkt innbyrdes avhengige. Markedskoblingen skal sikre at elektrisiteten normalt flyter fra områder med lave priser til områder med høye priser.

Gjennom CACM pålegges medlemslandene å tilrettelegge for konkurranse mellom flere kraftbørser, såkalte NEMOer (nominated electricity market operators). Kraftbørsene tar imot kjøps- og salgsbud for ulike tidsrammer. Budene gir grunnlaget for å tildele kapasiteten i day-ahead- og intradagmarkedskoblingen. Forordningen oppstiller en ramme for utpeking av NEMOene, samt deres rettigheter og plikter.

CACM artikkel 4 krever at medlemslandene skal utpeke minst én kraftbørs til NEMO. En NEMO som er utpekt i ett medlemsland skal anerkjennes i andre medlemsstater, og har rett til å utføre sine tjenester i andre medlemsland. Samtidig gir bestemmelsen rom for at det enkelte land også kan ha egne handelsregler. På den bakgrunn har departementet tatt utgangspunkt i gjeldende regler om organisert markeds plass i medhold av energiloven, og at disse kan videreføres så langt de ikke strider mot bestemmelser i forordningen.

2.3 Alminnelige bestemmelser (hoveddel I)

Virkeområdet for CACM fremgår av artikkel 1. Forordningen gir detaljerte retningslinjer for tildeling av overføringskapasitet mellom budområder og håndtering av kapasitetsbegrensninger i day-ahead- og intradagmarkedet for elektrisk kraft. Forordningen gjelder transmisjonssystemer og grensekryssende overføringsforbindelser i EU, med unntak for øyer som ikke er forbundet med andre transmisjonssystemer. I medlemsstater med flere enn én TSO, gjelder forordningen for alle TSOer.

Nærmere bestemmelser om definisjoner, formålet med samarbeid om kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering, utpeking av NEMO og tilbakekalling av utpeking, kriterier for dette og oppgavene for NEMO fremgår av artiklene 2 til 7. NEMOene skal i samarbeid med TSOene utføre priskobling av day-ahead- og intradagmarkedene. Det innebærer at NEMOen skal kalkulere kraftprisene i de ulike budområdene ut fra en felles europeisk prisalgoritme til samme tid hver dag.

NEMOene skal samarbeide om å utvikle, gjennomføre og drifte en funksjon som markedskoblingsoperatør (MCO-funksjon), som ved hjelp av prisalgoritmen matcher kjøps- og salgsbud på en mest mulig optimal måte. Basert på resultatene fra markedskoblingen skal NEMOene informere kundene sine om inngåtte kraftkontrakter,

¹ I artikkel 2 nr. 2 defineres «felles nettmodell» som en modell hvor systemoperatørene i felleskap har kommet til enighet om et datasett som omfatter hele Europa med beskrivelse av hovedkarakteristika av kraftsystemet og regler for hvordan disse karakteristika kan endres i kapasitetsberegningsprosessen.

priser og kraftflyt mellom budområder. NEMOene har også vanlige børsoppgaver, som å motta bud fra markedsaktører og stå for avregning og clearing av kontrakter.

Hver medlemsstat skal utpeke én eller flere NEMOer. Både innenlandske og utenlandske kraftbørser kan søke om å bli utpekt. En NEMO utpekes i første omgang for en periode på fire år. Den enkelte medlemsstat kan bestemme at en annen myndighet enn reguleringsmyndigheten skal utpeke NEMO. En NEMO som er utpekt i ett medlemsland har automatisk rett til å operere som NEMO i et annet medlemsland (såkalte "passport-rights"). Samtidig vil handelsreglene i de ulike medlemslandene gjelde, og en utpekt NEMO må forholde seg til det enkelte medlemslands tilsynsmyndighet. Myndighetene skal utveksle nødvendig informasjon for å utføre effektivt tilsyn med NEMOene.

Den som søker om å bli utpekt som NEMO, skal oppfylle en rekke vilkår som fremgår av artikkel 6. Disse omfatter blant annet krav til nødvendige ressurser, å gi informasjon til markedsaktørene, kostnadseffektivitet, separate regnskap og forretningsmessig atskillelse, likebehandling, markedsovervåkning, avtaler om åpenhet og konfidensialitet, clearing- og avregningstjenester og koordinering med TSOene i medlemslandene.

NEMOer skal fungere som kraftbørser i nasjonale eller regionale markeder og gjennomføre day-ahead- og intradagmarkedskobling i samarbeid med TSOer (artikkel 7). Oppgavene omfatter mottak av bud, overordnet ansvar for å matche kjøps- og salgsbud, offentliggjøring av priser, avregning og clearing av kontrakter mv. I henhold til artikkel 7 nr. 3 skal NEMOene senest åtte måneder etter ikrafttredelsen av CACM sende en plan til reguleringsmyndighetene og ACER om hvordan de i fellesskap oppretter og utøver MCO-funksjonene. En slik plan ble godkjent av europeiske reguleringsmyndigheter i juni 2017, og beskriver blant annet hvordan NEMOene utfører MCO-funksjonen på omgang.

Det er bestemmelser om TSOenes oppgaver i markedskoblingen for day-ahead og intradaghandel i artikkel 8. Blant annet skal TSOene samarbeide om krav til priskoblingen og algoritmene for matching av bud, validere matchingalgoritmene, etablere og utføre kapasitetsfastsettelse, beregne tilgjengelig overføringskapasitet mellom budområder, kontrollere resultatene fra markedskoblingen, foreslå åpnings- og stengetider for tildeling av utvekslingskapasitet mellom budområder og dele flaskehalsinntekter i henhold til en metode som utvikles i samsvar med artikkel 73.

I artikkel 9 er det en prosedyre for hvordan TSOer og NEMOer skal samarbeide om å utvikle nærmere vilkår og metoder for utføre oppgavene gitt i artiklene 7 og 8. Disse aktørene skal utarbeide forslag knyttet til en rekke temaer, som deretter må godkjennes av de nasjonale reguleringsmyndighetene. Noen eksempler er felles nettmodell, metode for kapasitetsfastsettelse, metode for fordeling av flaskehalsinntekter og en felles MCO-funksjon. Noen av forslagene skal utvikles på europeisk nivå, mens andre skal utvikles innenfor regioner eller på nasjonalt nivå. Forslagene skal sendes på høring, godkjennes i samsvar med prosedyren i artikkel 9, og deretter offentliggjøres på internett.

Når TSOer og NEMOer i fellesskap skal utarbeide og bli enige om forslag til vilkår og metoder er utgangspunktet krav om enstemmighet. Dersom de ikke blir enige, avgjøres forslagene med kvalifisert flertall. I de felleseuropeiske beslutninger består et kvalifisert

flertall av TSOer eller NEMOer som representerer minimum 55 prosent av medlemslandene og 65 prosent av befolkningen i EU. Et mindretall må omfatte TSOer eller NEMOer som representerer minst fire medlemsland for å være blokkerende.

I de regionale beslutningene består et kvalifisert flertall av TSOer som representerer minimum 72 prosent av medlemslandene som er berørt, og minst 65 prosent av befolkningen i den aktuelle regionen. Et mindretall må minst omfatte TSOer som representerer mer enn 35 prosent av befolkningen i medlemslandene, samt TSOer som representerer minst et ytterligere medlemsland som er berørt, for å være blokkerende. Dette gjelder regioner som består av flere enn fem medlemsland. I regioner som består av fem eller færre land, skal det være enstemmighet når TSOene fremmer forslag til felles vilkår og metoder. Når NEMOer fremmer forslag til vilkår og metoder i en region fattes beslutninger ved enstemmighet.

Landenes nasjonale reguleringsmyndighet (NRA) skal godkjenne forslag til vilkår og metoder som blir utviklet av TSOene og NEMOene. Hvis NRAene ikke godkjenner forslaget, kan de be om at det utarbeides et nytt forslag, og må innen gitte tidsfrister fatte en beslutning om det nye forslaget. Dersom flere enn én NRA skal godkjenne fremlagte forslag, skal de samarbeide for å komme fram til enighet, eventuelt ta i betraktning en uttalelse fra byrået for samarbeid mellom reguleringsmyndigheter, ACER. Hvis NRAene ikke kommer fram til enighet innen en frist på seks måneder, eller dersom de i fellesskap ber om det, skal ACER fatte en beslutning om de fremlagte forslagene til vilkår og metoder innen en frist på seks måneder, jf. artikkel 9 nr. 11.

Artikkel 9 nr. 11 viser til bestemmelsen i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 713/2009 om opprettelse av et byrå for samarbeid mellom energireguleringsmyndigheter artikkel 8. Denne gir ACER myndighet til å treffe vedtak om vilkår for tilgang til kraftforbindelser ved uenighet mellom nasjonale reguleringsmyndigheter i saker innenfor deres myndighetsområde. De saksforholdene som potensielt kan bli gjenstand for vedtak av ACER i henhold til CACM, knytter seg til oppgavene for TSOene og NEMOene som er listet opp i artikkel 9.

I EØS-komiteens beslutning 5. mai 2017 om innlemmelse av den tredje energimarkedspakken i EØS-avtalen, som behandlet av Stortinget i henhold til Prop. 4 S (2017-2018) og Innst. 178 S (2017-2018), er det inntatt tilpasninger om vedtak som kan fattes av ACER. Myndighet til å treffe vedtak overfor EFTA-statene er lagt til EFTAs overvåkingsorgan, som skal basere vedtaket sitt på et utkast fra ACER. Vedtaket skal rettes mot nasjonal reguleringsmyndighet, som deretter må fatte nødvendige vedtak internrettslig. Slikt vedtak må til for at norske aktører skal bli rettslig bundet.

Samtidig som det ble gitt samtykke til innlemmelse av energimarkedspakken i EØS-avtalen, vedtok Stortinget endringer i energiloven i henhold til Prop. 5 L (2017-2018) og Innst. 175 L (2017-2018). Lovvedtaket er sanksjonert, men ikke satt i kraft.

Etter energiloven § 4-5 (organiserte markedsplasser) og § 6-1 (systemansvaret) kan reguleringsmyndigheten, det vil si Reguleringsmyndigheten for energi (RME) som er en egen enhet i NVE, ved enkeltvedtak forhåndsgodkjenne vilkår eller metoder for handel på

organiserte markedsplasser og overfor systemansvarlig. Enkeltvedtak fattet av RME vil kunne påklages til klagenemnda for energi, Energiklagenemnda.

TSOer og NEMOer skal i fellesskap organisere daglig drift av day-ahead- og intradagmarkedskoblingen (artikkel 10). De skal møtes regelmessig for å diskutere og avgjøre aktuelle problemstillinger, og i disse møtene skal ACER og Kommisjonen inviteres til å delta som observatører. ACER skal i samarbeid med ENTSO-E sørge for at berørte aktører ("stakeholders") blir involvert (artikkel 11). TSOer og NEMOer som utarbeider forslag til vilkår og metoder, eller endringer av disse, skal sørge for høring blant berørte aktører og ta hensyn til høringsinstansenes synspunkter (artikkel 12).

Det er bestemmelser om taushetsplikt i artikkel 13. Personer som mottar fortrolige opplysninger skal ikke gi disse videre til andre personer eller myndigheter, med mindre annet følger av nasjonal lovgivning. Det er krav om at opplysningene brukes i utøvelse av funksjoner i henhold til forordningen, med mindre annet følger av nasjonal lovgivning.

2.4 Krav til vilkår og metoder (hoveddel II)

Hoveddel II i CACM angir vilkår og metoder som TSOene og NEMOene i samarbeid skal utvikle for å oppnå en koordinert kapasitetsfastsettelse og en effektiv kobling av day-ahead- og intradagmarkedene. Slikt samarbeid på tvers av landegrensene er nødvendig for å fremme gjennomføring og effektiv drift av det indre markedet for elektrisitet. Utvikling av vilkår og metoder skal følge beslutningsprosedyrene som fremgår av hoveddel I.

TSOene skal beregne grensekryssende kapasitet for handel med elektrisk energi i day-ahead- og intradagmarkedet. Artikkel 15 fastsetter krav til inndeling i regioner for kapasitetsberegning innenfor det europeiske kraftmarkedet. Inndelingen avgjør hvilke TSOer, NEMOer og NRAer som skal være involvert i beslutninger som skal fattes på regionalt nivå.

TSOene utarbeider en felles nettmodell i tråd med artiklene 16 til 19. Den skal omfatte en modell av transmisjonssystemet med blant annet relevant informasjon om produksjon og forbruk for beregning av tilgjengelig kapasitet og overføringsbegrensninger mellom budområder. TSOene skal blant annet foreslå en metode for å anskaffe nødvendige produksjons- og forbruksdata, utvikle forslag til felles scenarioer og fremskaffe nettmodeller for egne kontrollområder som skal inngå i den felles nettmodellen. Hvilke opplysninger som skal inngå i de individuelle (nasjonale) nettmodellene (IGM) er angitt i TSO-forslaget til Common Grid Model Methodology (CGMM) som ble godkjent av alle europeiske energireguleringsmyndigheter i mai 2017.

Artiklene 20 til 30 inneholder krav til metodene og prosessene for kapasitetsberegning. Beregningen skal som minimum være koordinert på regionalt nivå. TSOene i den enkelte region skal i fellesskap fremme forslag om en metode for kapasitetsberegning i regionen. Det er oppstilt to tillatte metoder: En flytbasert metode, som innebærer at kraftutvekslingen på tvers av budområder begrenses av forskjellige faktorer for utveksling, samt disponible marginer på kritiske nettkomponenter. Denne metoden skal brukes for beregning av tilgjengelig kapasitet når grensekryssende kapasitet i høy grad er

gjensidig avhengig. Den andre metoden, samordnet netto overføringskapasitet, baserer seg på å definere maksimal utveksling av energi mellom tilgrensende budområder før faktisk utveksling finner sted. Denne metoden skal bare brukes i regioner hvor grensekryssende kapasitet er mindre gjensidig avhengig, og det kan påvises at den flytbaserte metoden ikke vil gi ekstra nytte.

ENTSO-E skal senest to år etter ikrafttredelsen av forordningen utarbeide en rapport til ACER om kapasitetsberegningen og -tildelingen (artikkel 31). På anmodning fra ACER skal ENTSO-E deretter annethvert år utarbeide en rapport.

CACM har krav og prosedyrer for gjennomgang av eksisterende inndeling i budområder, samt utarbeidelse av forslag fra TSO om budområdenes inndeling (artiklene 32 til 34). Det fremgår av fortalen til forordningen (punkt 11) at budområdeinndeling som reflekterer tilbud og etterspørsel er en forutsetning for at en flytbasert kapasitetsberegning skal fungere optimalt. Inndeling av budområder bør defineres på en måte som sikrer effektiv flaskehalshåndtering og markedseffektivitet.

TSOene skal utvikle en felles metode for mothandel og spesialregulering innenfor regionene for kapasitetsfastsettelse (artikkel 35). Forslag skal sendes på høring før de godkjennes av NRAene. Nærmere bestemmelser om prosessen der NEMOer og TSOer skal utvikle priskoblingsalgoritmer, følger av artiklene 36 og 37. Slike forslag skal sendes på høring og godkjennes av reguleringsmyndighetene. Det legges opp til en trinnvis kobling av day-ahead- og intradagmarkedet, med utgangspunkt i pågående markedskoblingsprosjekter og løsninger som allerede er utviklet. Markedskobling av regioner skal være et midlertidig steg på veien til et fullt integrert europeisk kraftmarked.

Artiklene 38 til 45 har bestemmelser om priskoblingsalgoritmene, blant annet hvilke produkter de skal være tilpasset for, maksimums- og minimumspriser, prising av grensekryssende kapasitet, etablering av reserveløsninger, resultater av algoritmene og offentliggjøring av markedsinformasjon. Det legges opp til at kapasiteten skal prises og reflektere flaskehalskostnaden hvis kapasiteten er begrenset. Det er også bestemmelser om ordninger for mer enn én NEMO i et budområde og for utenlandsforbindelser som opereres av andre enn sertifiserte TSOer.

Artiklene 46 til 50 har bestemmelser om koblingen i day-aheadmarkedet, herunder anskaffelse av inngangsdata, driften av den daglige markedskoblingen i day-ahead, levering av resultater, beregning av planlagt utveksling og fallback-prosedyrer.

Artiklene 51 til 62 har bestemmelser om koblingen i intradagmarkedet, herunder mål, resultater fra algoritmen om matching av kontinuerlig handel, tillatte produkter, minimums- og maksimumspriser og prising av intradagskapasitet. Det skal utvikles en metode for å beregne planlagt utveksling som følge av intradagmarkedskoblingen.

Artikkel 63 har bestemmelser om regionale tilleggsauksjoner i intradagmarkedet. Relevante NEMOer og TSOer på budområdegrenser kunne innen 24. januar 2017 legge fram et felles forslag til utforming og gjennomføring av slike.

Artiklene 64 til 67 har bestemmelser om midlertidige intradagordninger i nærmere angitte situasjoner og artikkel 68 har bestemmelser om at de sentrale motpartene skal sikre

rettidig clearing og avregning av budene, samt deltakernes anonymitet. Artikkel 69 har bestemmelser om at TSOene skal utarbeide et felles forslag til frist for når budene i day-aheadmarkedet skal være bindende. Artikkel 70 har bestemmelser om handlingsrom for justering av overføringskapasiteten og tildelingsbegrensninger. Artiklene 71 og 72 har bestemmelser om når tildelt overføringskapasitet anses som bindende, og tiltak i forbindelse med force majeure og nødstilfeller.

2.5 Fordeling av kostnader (hoveddel III)

TSOene skal etablere en felleseuropeisk metode for fordeling av flaskehalsinntekter mellom TSOene som eier overføringsforbindelsen der flaskehalsinntektene oppstår. Dette skal blant annet fremme effektiv langsiktig drift og utvikling av transmisjonssystemet og effektiv drift av det felleseuropeiske elektrisitetsmarkedet (artikkel 73). Videre skal TSOene innenfor hver enkelt region etablere en felles metode for deling av kostnader for mothandel og spesialregulering (opp- og nedregulering). Metoden skal omfatte løsninger for deling av kostnader for tiltak som har grensekryssende virkning (artikkel 74).

CACM har bestemmelser om dekning av kostnader som påføres NEMOer og TSOer i forbindelse med kapasitetsberegning og flaskehalshåndtering (artiklene 75 til 80). Kostnader for TSOene knyttet til flaskehalshåndtering og ulike prosesser for å overholde forordningen, skal dekkes via tariffer eller andre passende mekanismer. NEMOer kan få dekket kostnader som de er påført i tilknytning til etablering og drift av MCO-funksjonen. Kostnadene skal være rimelige, effektive og forholdsmessige. Det er bestemmelser om metoder for fordeling av kostnader mellom NEMOer og TSOer i ulike land. Kostnadene skal vurderes av reguleringsmyndighetene, og disse skal også fastsette mekanismer for kostnadsdekning.

I henhold til artikkel 77 har sentrale motparter og/eller shippingagenter rett til å få dekket kostnader til clearing og avregning som er rimelige og forholdsmessige gjennom avgifter eller andre passende mekanismer. NEMOer og TSOer skal utarbeide en årlig rapport til reguleringsmyndighetene, som skal publiseres av ACER (artikkel 80). Rapporten skal blant annet redegjøre for kostnader knyttet til opprettelse, endringer og drift av day-ahead- og intradagmarkedskoblingen.

2.6 Delegering av oppgaver og kontroll (hoveddel IV)

En TSO eller NEMO kan delegere alle eller noen av oppgavene etter forordningen til en eller flere tredjeparter, hvis denne kan utføre de aktuelle oppgavene minst like effektivt (artikkel 81). Den som delegerer oppgaven er fortsatt ansvarlig for å sikre at forpliktelsene oppfylles.

I henhold til artikkel 82 skal reguleringsmyndighetene eller andre relevante myndigheter føre tilsyn med den eller de enheter som utfører MCO-funksjonene. Andre lands reguleringsmyndigheter eller relevante myndigheter, samt ACER, skal bidra når dette er hensiktsmessig. Reguleringsmyndigheten eller de relevante myndigheter skal samarbeide

med hverandre og ACER, og gi tilgang til opplysninger for å sikre et tilfredsstillende tilsyn med markedskoblingen.

ENTSO-E skal føre tilsyn med gjennomføring av markedskoblingen for day-ahead- og intradag på en rekke punkter. Etter artikkel 82 nr. 2 omfatter dette blant annet progresjon for gjennomføring av markedskoblingen, forberedelse av rapport om kapasitetsberegning og -tildeling, effektivitet i budområdene, drift av priskoblingsalgoritmen og algoritmen for kontinuerlig handel, effektiviteten av kriteriet for vurdering av tapt last og gjennomgang av metoden til bruk ved beregningen av planlagte utvekslinger. Etter artikkel 83 nr. 3 skal ENTSO-E legge fram en tilsynsplan for ACER.

ACER skal i samarbeid med ENTSO-E utarbeide en liste over relevante opplysninger som ENTSO-E skal oversende til ACER. Alle TSOer skal sende nødvendige opplysninger til ENTSO-E (artikkel 82 nr. 5). NEMOer, markedsdeltakere og andre relevante aktører i tilknytning til koblingen av day-ahead- og intradagmarkedene skal på felles anmodning fra ACER og ENTSO-E sende nødvendige opplysninger til ENTSO-E (artikkel 82 nr. 6). Det er unntak for opplysninger som reguleringsmyndighetene, ACER eller ENTSO-E allerede er i besittelse av som følge av deres respektive tilsynsoppgaver.

3 Departementets vurdering

3.1 Gjennomføring av forordningen i norsk rett

I henhold til energiloven § 10-6 første ledd kan departementet gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av loven og dens virkeområde. Etter annet ledd kan departementet gi de forskrifter som er nødvendige for ivaretagelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Bestemmelsen gir blant annet hjemmel for gjennomføring av kommisjonsforordninger som er gitt i medhold av forordningen om grensekryssende krafthandel.²

Etter departementets vurdering krever CACM *artiklene 1 til 3* ikke endringer i energiloven. Bestemmelsene kan innlemmes i norsk rett ved at forordningen innlemmes ved en gjennomføringsforskrift med hjemmel i energiloven § 10-6. Et forslag til slik gjennomføring i forskrift om elektrisk kraft over landegrensene er vedlagt.

Artikkel 4 innebærer at en NEMO som er utpekt i et annet land som er part i EØS-avtalen skal kunne tilby tjenestene sine også i Norge, uten å måtte søke om å bli utpekt i Norge. Departementet foreslår endringer i energiloven § 4-5 for å gjennomføre forordningens krav til utpeking av NEMO. Kompetansen til å overvåke kraftmarkedet skal ligge hos NVE v/RME, og ved høringsnotat utsendt 20. september 2018 har departementet foreslått at bestemmelser som gjelder oppgaver og myndighet for RME så langt det er praktisk samles i ny forskrift om netregulering og energimarkedet. Forslag til bestemmelser om markedsplasskonsesjon for å gjennomføre tredje energimarkedspakke følger av §§ 4-9, 4-

² Se gjeldende forskrift om elektrisk kraft over landegrensene, FOR-2006-12-20-1563.

10 og 4-12. Disse forslagene må endres for å gjennomføre CACM, og det foreslås at forslaget til § 4-9 endres for å klargjøre kompetansen til RME og kravene til utpeking av NEMO i samsvar med CACM. Det foreslås videre at forslaget til § 4-10 om vilkår for markedsplasskonsesjon utgår, at henvisningen til markedsplasskonsesjon i forslaget til § 4-12 første ledd utgår, samt at forslaget til § 4-12 annet ledd utgår, dvs. bestemmelser om saksbehandlingsfrist for søknader om markedsplasskonsesjon. Samtidig videreføres forslaget i høringsnotatet av 20. september 2018 om at energilovforskriften kapittel 4, herunder bestemmelsene om markedsplasskonsesjon, oppheves. For øvrig innlemmes bestemmelsene om utpeking mv. av NEMO gjennom forskrift som inkorporerer CACM som sådan i norsk rett.

Artikkel 5 i CACM har ikke praktisk betydning i Norge. Dagens krav i energiloven § 4-5 om markedsplasskonsesjon innebærer ikke noe lovfestet monopol for drift av en fysisk markedsplass for omsetning av elektrisk energi, jf. Ot.prp. nr. 56 (2000-2001) side 36.

Artikkel 6 i CACM oppstiller kravene en NEMO må oppfylle for å bli utpekt. Etter departementets vurdering er kriteriene i noen grad sammenfallende med gjeldende krav til en markedsplasskonsesjonær etter energilovforskriften § 4-8, jf. energiloven § 4-5. Departementets vurdering er at artikkel 6 kan gjennomføres i norsk rett sammen med øvrige deler av CACM. Kriteriene for utpeking av NEMO vil følge av forskriften som inkorporerer CACM i norsk rett, og departementet foreslår derfor at energilovforskriften § 4-8 om vilkår for markedsplasskonsesjon oppheves. (Det vil si en videreføring av forslaget i høringsnotatet av 20. september 2018 om at energilovforskriften kapittel 4 oppheves.)

Artiklene 7 til 81 kan etter departementets vurdering gjennomføres i norsk rett i forskrift sammen med øvrige deler av CACM. Blant disse bestemmelsene ser departementet grunn til å omtale artikkel 9, 13 og 73 til 80 noe nærmere.

Når det gjelder gjennomføring av *artikkel 9* legger departementet til grunn at forslag som utarbeides og fastsettes av TSOer og NEMOer ikke uten videre er rettslig bindende. Forslagene må godkjennes av de nasjonale reguleringsmyndigheten for at de skal bli bindende i de respektive medlemslandene, dvs. NVE v/RME i Norge. Det er detaljerte krav til prosedyrene for hvordan TSOene og NEMOene skal gå fram for å utarbeide felles forslag.

Neste trinn i beslutningskjeden er at forslagene skal godkjennes av hvert lands nasjonale reguleringsmyndighet. Etter CACM artikkel 9 nr. 11 kan ACER fatte vedtak dersom reguleringsmyndighetene ikke kommer fram til enighet innen en gitt tidsfrist, eller dersom de i fellesskap ber ACER fatte vedtak. Bestemmelsen viser til kompetansen til å fatte bindende vedtak som er lagt til ACER etter europaparlaments- og rådsforordning 713/2009 (ACER-forordningen) artikkel 8 nr. 1. Løsningen for Norges del følger av EØS-tilpasningene til tredje energimarkedspakke som er omtalt i Prop. 4 S (2017-2018) punkt 4.6.

I tråd med EØS-tilpasningene vil det være EFTAs overvåkingsorgan (ESA) som kan fatte vedtak i tilfeller som gjelder Norge, på grunnlag av et utkast til vedtak fra ACER. Et

vedtak skal rette seg mot den nasjonale reguleringsmyndigheten, som er en uavhengig statlig myndighet, og som i neste omgang fatter vedtak om gjennomføringen internrettslig. Dvs. NVE v/RME i Norge. I vurderingen fra Justisdepartementets Lovavdeling av 27. februar 2018 i forbindelse med behandlingen av Prop. 4 S (2017-2018), er det lagt til grunn at myndighetsoverføringen må regnes som "lite inngripende" og at Stortinget kan gi samtykke til innlemmelse av tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen med ordinært flertall etter Grunnloven § 26 annet ledd. Etter departementets syn er vurderingen den samme for CACM artikkel 9 nr. 11.

Artikkel 13 oppstiller en hovedregel om taushetsplikt for den som mottar, utveksler eller formidler fortrolig informasjon etter forordningen. Det er oppstilt en rekke unntak fraplikten. Taushetsplikten viker dersom annet følger av nasjonale eller EU-rettslige bestemmelser. Departementet mener at det må foretas en konkret vurdering av eventuell taushetsplikt i hver enkelt sak. Etter departementets vurdering krever ikke artikkel 13 endringer i energiloven, og kan inkorporeres i norsk rett gjennom forskrift sammen med øvrige deler av CACM.

Artiklene 73 til 80 har bestemmelser om fordeling av inntekter og dekning av kostnader. Etter departementets vurdering krever ikke gjennomføringen av bestemmelsene endringer i energiloven. Flere av bestemmelsene er samtidig noe uklare, og det er viktig at man finner fram til en metode for fordeling av inntekter og dekning av kostnader som kan fungere i praksis. Departementet er kjent med at nasjonale reguleringsmyndigheter i felleskap arbeider med å klargjøre dette. Beslutningen om kostnadsdekning er en nasjonal beslutning. Det er reguleringsmyndigheten som etter artikkel 9 nr. 8 e) skal vurdere om det er grunnlag for å kompensere NEMOer eller TSOer for pådratte kostnader. En grunnleggende forutsetning for kostnadsdekning i CACM er at kostnadene skal være rimelige, forholdsmessige og speile en effektiv virksomhet.

Artikkel 81 gjelder muligheten for TSO eller NEMO til å sette bort oppgaver til andre. Bestemmelsen krever etter departementets syn ikke lovendring, men etter energiloven vil konsesjonæren fortsatt ha ansvar selv om oppgaver settes bort til andre.

Som følge av innlemmelse av den tredje energimarkedspakken i EØS-avtalen vedtok Stortinget 22. mars 2018 endringer i energiloven som bl.a. vil ivareta krav til samarbeid mellom blant annet reguleringsmyndighetene i flere land, jf. Prop. 5 L (2017-2018) (tredje energimarkedspakke) og Innst. 175 L (2017-2018). Bestemmelsen i CACM artikkel 82 nr. 1 om samarbeid mellom reguleringsmyndigheter vil bli ivaretatt ved ny § 2-3 i energiloven, hvor det i fjerde ledd heter at "*Reguleringsmyndigheten skal samarbeide med andre lands reguleringsmyndigheter og internasjonale institusjoner i samsvar med Norges EØS-rettslige forpliktelser.*"

Kravet i artikkel 82 nr. 1 om at om at reguleringsmyndigheter eller andre relevante myndigheter skal gi andre reguleringsmyndigheter og ACER tilgang til informasjon, ivaretas ved endringen 22. mars 2018 i energiloven § 10-1 fjerde ledd annet punktum: "*For å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor annen stat kan departementet eller reguleringsmyndigheten uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi energimyndighetene i andre stater som er part i EØS-avtalen, byrået for samarbeid mellom energiregulatorer*

eller EFTAs overvåkningsorgan opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk, EØS-rettslig eller vedkommende stats regulering av kraftmarkedet." Den myndighet som overvåker NEMO i Norge vil derfor kunne utveksle informasjon med myndigheter i andre EØS-stater, ACER eller ESA.

Etter departementets vurdering krever ikke artikkel 82 nr. 1 at ACER skal ha kompetanse til å føre direkte kontroll overfor norske aktører. Det heter i bestemmelsen at andre reguleringsmyndigheter eller andre relevante myndigheter, samt ACER "*..shall contribute to the monitoring where adequate.*" Ansvar for tilsyn og kontroll overfor markedsaktørene vil derfor ligge hos den nasjonale reguleringsmyndigheten. Departementet viser til at energiloven ikke gir ACER kompetanse til å føre noen direkte kontroll i Norge. Det anses ikke nødvendig å endre energiloven for å gjennomføre krav i CACM artikkel 82 nr. 1.

Artikkel 82 nr. 2 oppstiller krav til ENTSO-Es overvåking av gjennomføringen av dagen-før- og intradagsmarkedskoblingen, og krever etter departementets syn ikke lovendring. Bestemmelsene i artikkel 82 nr. 3 og nr. 4 retter seg mot henholdsvis ENTSO-E og ACER.

Kravet i artikkel 82 nr. 5 om at TSOer skal oversende opplysninger til ENTSO-E foreslås gjennomført ved endring i energiloven.

I henhold til artikkel 82 nr. 6 skal NEMOer, markedsaktører og andre relevante aktører, på felles forespørsel fra ACER og ENTSO-E, utlevere informasjon direkte til ENTSO-E. Et slikt krav trenger ikke å gå via nasjonale reguleringsmyndigheter, men kan rettes direkte mot de nevnte aktørene. Det anses derfor å være behov for endring i energiloven på dette punktet. Artikkel 82 viser for øvrig til forordningen om grensekryssende krafthandel artikkel 8 nr. 8 og nr. 9 og artikkel 9 nr. 1, som har bestemmelser om at ENTSO-E skal overvåke gjennomføringen av "nettkoder" og "retningslinjer" og gjøre informasjon tilgjengelig for ACER, slik at også ACER kan oppfylle sine overvåkingsoppgaver.

I Norge vil CACM tre i kraft etter at den er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett. Departementet foreslår at CACM gjennomføres ved inkorporasjon i en gjennomføringsforskrift i medhold av energiloven, på samme måte som for tidligere forordninger knyttet til grensekryssende krafthandel. På to punkter mener departementet at det er behov for endring i energiloven, se nærmere omtalt i punktene 3.2 og 3.3 nedenfor. I tillegg videreføres forslaget om endringer i energilovforskriften, og det foreslås endringer i forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet som beskrevet i høringsnotat av 20. september 2018. Se omtalen i punkt 3.4 nedenfor.

3.2 Krav til organisert markeds plass

3.2.1 Gjeldende rett

Energiloven § 4-5 oppstiller krav om konsesjon for organisert markeds plass for omsetning av elektrisk energi. Energilovforskriften §§ 4-6 til 4-9 har utfyllende bestemmelser om markeds plasskonsesjonens formål, virkeområde, vilkår, varighet og saksbehandling. Det er NVE som er konsesjonsmyndighet. Nord Pool AS (NP) har markeds plasskonsesjon for

alle norske prisområder. Konsesjonen ble fornyet 21. desember 2017 med varighet til og med 31. desember 2018. NP er den eneste markedsplasskonsesjonæren, men det eksisterer ikke noe juridisk monopol i Norge.

Andre markedsoperatører kan også søke om å få konsesjon for organisert markedsplass i henhold til energiloven. Som følge av behandlingen av Prop. 5 L (2017-2018) (tredje energimarkedspakke), jf. Innst.175 L (2017-2018) ble energiloven § 4-5 vedtatt endret som følger (endringen er sanksjonert, men har ikke trådt i kraft):

§ 4-5 (Organiserte markedsplasser)

Uten konsesjon *fra reguleringsmyndigheten*, kan ingen andre enn staten forestå organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi.

Reguleringsmyndigheten avgjør i tvilstilfelle om konsesjonsplikt foreligger.

I konsesjonen kan det settes vilkår dersom det finnes påkrevet av allmenne hensyn. Departementet kan gi forskrift om aktørenes informasjonsplikt.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

- a) *fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første ledd, eller*
- b) *fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i bokstav a.*

3.2.2 Departementets vurdering

CACM artiklene 4 til 7 har bestemmelser om organiserte markedsplasser (NEMOer), herunder utpeking som operatør, vilkår for å bli utpekt og oppgaver. En NEMO som er utpekt i et annet EØS-land skal kunne tilby tjenestene sine også i Norge, uten å måtte søke om å bli utpekt i Norge. Dette betegnes som at en utpekt NEMO har såkalte "passport-rights" i andre EU-land. Det samme vil gjelde i EØS.

Etter departementets syn vil krav til forutgående *tillatelse* for å etablere virksomhet i Norge, for eksempel gjennom en konsesjonsordning, være i strid med forordningen. Energiloven § 4-5 foreslås derfor endret slik at det ikke lenger kreves særskilt markedsplasskonsesjon i Norge. Samtidig gjennomføres ordningen med utpeking av NEMO som følger av artikkel 4 i forordningen.

Departementet foreslår en ny bestemmelse i energiloven § 4-5 første ledd om at den uavhengige reguleringsmyndigheten har kompetanse til å utpeke operatør som er ansvarlig for organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi, dvs. NEMO.

Departementet foreslår at det i energiloven § 4-5 annet ledd inntas en bestemmelse om at en operatør som er utpekt til å drive markedsplass for omsetning av elektrisk energi i en annen stat som er part i EØS-avtalen, og som ønsker å utvide virksomheten til norske budområder, skal melde fra til reguleringsmyndigheten innen to måneder før oppstart. Kravet om slik melding er i samsvar med forordningen artikkel 4 nr. 5 siste punktum. Det kan være behov for å oppstille nærmere vilkår for handel internt i norske budområder, også for operatører som er utpekt i et annet land i EØS. En hjemmel for dette foreslås nedfelt i energiloven § 4-5 fjerde ledd.

Reguleringsmyndigheten gis kompetanse til, ved enkeltvedtak, å fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første og annet ledd, eller fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på slike markedsplasser. Dette følger av energiloven § 4-5 tredje ledd som endret ved Stortingets vedtak 22. mars 2018, og bestemmelsen videreføres i dette høringsnotatet. Det vises for øvrig til omtalen i Prop. 5 L (2017-2018) på side 69.

CACM er et overordnet rammeverk som skal gjennomføres i praksis ved at TSOer og NEMOer utvikler utfyllende vilkår og metoder. Disse skal i stor grad harmoniseres på europeisk eller regionalt nivå. Samtidig blir ikke alle elementer i reguleringen utviklet gjennom forslag til vilkår og metoder etter forordningen artikkel 9. I slike tilfeller er nasjonale myndigheter ansvarlige for å utarbeide og vedta regler på eget grunnlag.

Det vil fortsatt kunne oppstå situasjoner med behov for å regulere forhold eller oppstille vilkår som ikke er direkte hjemlet i forordningen eller fastsatt i medhold av den, men hvor det etter en konkret vurdering anses nødvendig med ytterligere regulering i samsvar med de overordnede målsettingene i forordningen. Det åpnes i forordningen også opp for en regulering gjennom nasjonale handelsregler. Departementet foreslår i energiloven § 4-5 fjerde ledd en hjemmel for at reguleringsmyndigheten ved enkeltvedtak kan stille ytterligere vilkår til operatører av organiserte markedsplasser som opererer i norske prisområder.

Slike vilkår skal være nødvendige for å legge til rette for effektiv konkurranse mellom organiserte markedsplasser (kraftbørser), ivareta hensynet til systemsikkerhet, eller fremme et effektivt kraftmarked. Det foreslås at dette fremgår av lovens ordlyd. I kravet om at slike vilkår skal være «nødvendige» for å oppnå hensynene som er listet opp, ligger også en forutsetning om at kompetansen ikke skal brukes til å oppstille vilkår som allerede er regulert av forordningen.

Departementet foreslår at gjeldende bestemmelse i § 4-5 annet ledd annet punktum om at departementet kan gi forskrift om aktørenes informasjonsplikt videreføres i forslaget til nytt femte ledd. Det kan være behov for å oppstille nærmere krav til aktørene, bl.a. som følge av CACM artikkel 80, som oppstiller informasjonsplikt overfor myndigheter. Videre kan det være behov for at departementet i forskrift oppstiller nærmere kriterier for utpeking av operatør etter første ledd og om de vilkårene reguleringsmyndigheten kan sette etter fjerde ledd i det enkelte tilfellet.

Oppgavene til en utpekt NEMO følger av forordningen artikkel 7. Departementets vurdering er at bestemmelsene i artikkel 7 ikke krever endringer i energiloven, og denne bestemmelsen kan implementeres i norsk rett ved gjennomføringsforskrift, se vedlagte forslag.

3.3 Informasjonsplikt overfor ENTSO-E

3.3.1 Gjeldende rett

Energiloven § 10-1 (Kontroll) tredje ledd pålegger enhver, uten hinder av taushetsplikt, å gi departementet de opplysninger som er nødvendige for utøvelse av myndighet etter loven. Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal informasjon utleveres til EFTAs faste komite, EFTAs overvåkingsorgan eller Kommisjonen når det er fremmet en begrunnet forespørsel og informasjonen er nødvendig og forholdsmessig for gjennomføringen av oppgaver pålagt gjennom EØS-avtalen. I henhold til fjerde ledd kan departementet, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, på nærmere bestemte vilkår gi opplysninger til andre norske myndigheter og energimyndigheter i andre stater som er part i EØS-avtalen.

Energiloven § 10-1 tredje og fjerde ledd er endret ved vedtak i Stortinget 22. mars 2018, jf. Prop. 5 L (2017-2018) og Innst.175 L (2017-2018). Dette slik at kretsen av aktører som omfattes av disse bestemmelsene utvides til å omfatte den uavhengige reguleringsmyndigheten og klagenemnda, samt byrået for samarbeid mellom energireguleringsmyndigheter (ACER) og EFTAs overvåkingsorgan. Lovendringene som er sanksjonert, men ikke har trådt i kraft, omfatter ikke utlevering av informasjon direkte fra norske private aktører til organer i utlandet, som for eksempel ENTSO-E.

3.3.2 Departementets vurdering

I henhold til CACM artikkel 82 nr. 5 skal TSOer oversende opplysninger til ENTSO-E, og i henhold til artikkel 82 nr. 6 skal NEMOer, markedsdeltakere og andre relevante aktører (organisasjoner) i tilknytning til day-ahead- og intradagmarkedskoblingen, på felles forespørsel fra ACER og ENTSO-E, oversende opplysninger til ENTSO-E som er nødvendige for gjennomføring av tilsynet. Dette gjelder med unntak av opplysninger som reguleringsmyndighetene, ACER eller ENTSO-E allerede er i besittelse av som følge av deres respektive tilsynsoppgaver. Det begrenser trolig det praktiske behovet for å henvende seg direkte til markedsaktørene. Plikten til å utlevere informasjon er ikke sanksjonert med gebyr eller lignende. Tilsvarende bestemmelser om utlevering av informasjon finnes i alle nettkodene og retningslinjene.

Artikkel 82 nr. 6 forutsetter at det foreligger en felles forespørsel fra ACER og ENTSO-E, og ordlyden indikerer at de nevnte aktørene plikter å etterkomme en slik forespørsel, jf. formuleringen "shall". Artikkel 82 nr. 5 bruker også formuleringen "shall". Departementet har innhentet en vurdering fra Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet knyttet til utlevering av informasjon etter artikkel 82, samt tilsvarende bestemmelser i øvrige nettkoder, og forholdet til Grunnloven. I brev av 3. februar 2017 kan ikke Lovavdelingen se at opplysningsplikten som oppstilles i CACM artikkel 82 er mer vidtgående enn det som har vært tilfellet i tidligere vurderinger av opplysningsplikter.

Myndighetsoverføringen må dermed kunne betegnes som "lite inngripende". Stortingets samtykke til innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen etter Grunnloven § 26 annet ledd vil da være tilstrekkelig.

Energiloven § 10-1 gir ikke ACER eller ENTSO-E myndighet etter energiloven til å gi norske aktører pålegg om utlevering av opplysninger. Derimot kan ACER og ENTSO-E, i likhet med andre, rette en anmodning til norske aktører om å utlevere opplysninger. En slik anmodning vil ikke være rettslig bindende. Av hensyn til en korrekt gjennomføring av forordningen foreslås det derfor at Olje- og energidepartementet i medhold av energiloven § 10-2 kan gi forskrift om plikten til utlevering av informasjon. Ved forespørsel foreslås det at opplysninger kan kreves utlevert direkte fra de relevante aktørene uten å måtte gå via norske myndigheter. Bestemmelsens ordlyd er utformet slik at den også kan omfatte plikt til informasjonsutlevering som følger av likelydende bestemmelser i de øvrige nettkodene og retningslinjene.

Energiloven § 10-1 regulerer kontroll som skal utføres av norske myndigheter, samt informasjon som skal utleveres til norske myndigheter og som deretter eventuelt kan formidles videre i en krets av myndighetsorganer. ENTSO-E er ikke et myndighetsorgan, og forordningen artikkel 82 nr. 5 og nr. 6 kan sies å oppstille en særlig regel. Departementet mener det er mest ryddig å innta en hjemmelsbestemmelse for informasjonsutlevering i energiloven § 10-2, som ble opphevet ved lov 14. juni 2013 nr. 53, og som i dag er en bestemmelse uten materielt innhold.

Departementet foreslår at energiloven § 10-2 endres slik at departementet kan gi forskrift om at ENTSO-E får rett til å få utlevert opplysninger direkte fra TSOer, NEMOer, markedsdeltakere og andre relevante aktører. Dette slik at ENTSO-E kan utføre oppgavene sine i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 714/2009 om grensekryssende krafthandel og senere kommisjonsforordninger (nettkoder), på nærmere vilkår som følger av slik forskrift.

3.4 Endringer i forskrifter til energiloven

Med harmoniserte regler innenfor EØS om utpeking av NEMO og anerkjennelse av NEMO som er utpekt i andre medlemsland, er det nødvendig med endringer i energilovforskriften §§ 4-6 til 4-9. Endringene er en konsekvens av den foreslåtte endringen i energiloven § 4-5 og nødvendige for å unngå motstrid mellom energilovforskriften og forskrift til gjennomføring av CACM.

Ved høringsnotat av 20. september 2018 har departementet bl.a. foreslått at energilovforskriften kapittel 4 oppheves. Bestemmelsene om markeds plass innarbeides i forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet §§ 4-9, 4-10 og 4-12. Departementet opprettholder forslaget om at bestemmelsene om markeds plass for omsetning av elektrisk energi plasseres i ny forskrift om nettregulering og energimarkedet.

Departementet foreslår endringer i forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet § 4-9, for å legge til rette for at flere kraftbørser kan operere i de norske budområdene, i tråd med CACM.

Departementet foreslår at forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet § 4-10 om vilkår for markeds plasskonsesjon ikke vedtas. Denne paragrafen erstattes av mer

detaljerte regler om utpeking av operatør med ansvar for organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi i forskrift som gjennomfører CACM i norsk rett.

Som en lovteknisk konsekvens av at forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet § 4-10 utgår, blir § 4-11 (utenlandsforbindelser) omnummerert til § 4-10. Tilsvarende blir forslaget til §§ 4-12 og 4-13 i høringsnotatet av 20. september 2018 omnummerert til §§ 4-11 og 4-12 i ny forskrift om nettregulering og energimarkedet.

Departementet foreslår at innholdet i forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet § 4-12 om konsesjonens varighet og saksbehandling (som blir § 4-11) endres ved at ordene "og markedsplasskonsesjon" fjernes fra første ledd. Dette vil medføre at paragrafen kun gjelder konsesjon for omsetning av elektrisk energi. Endringen er nødvendig for å unngå motstrid med CACM. I CACM artikkel 4 nr. 1 og nr. 2 er det egne bestemmelser om varighet av utpekingen av NEMO og frister for når NEMO skal være utpekt.

Forskrift om systemansvaret i kraftsystemet har bestemmelser om blant annet flaskehalser, budområder og handelsgrenser, jf. §§ 5 og 6. Departementet kan i utgangspunktet ikke se at det er motstrid mellom forannevnte forskrift og CACM. Ved eventuelt behov for å endre forskrift om systemansvaret i kraftsystemet for å unngå motstrid med CACM, vil forslag til endringer bli sendt på høring på vanlig måte.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Nettkodene og retningslinjene er forordninger med detaljert regelverk for kraftmarkedet, og som gjennom like vilkår i ulike land skal bidra til en mer velfungerende drift og utvikling av energi- og kraftsystemet. Forordningene utfyller og supplerer regelverk som er etablert i EU gjennom den tredje energimarkedspakken, og påvirker flere aktører i kraftmarkedet. For eksempel kraftprodusenter, nettselskap, børser og aktører innenfor krafthandel, utstyrsleverandører og kraftforbrukere. Departementet legger til grunn at gjennomføringen av CACM vil bidra til en styrket regulering av markedene for elektrisitet nasjonalt og internasjonalt. Dette forventes å gi et mer velfungerende energimarked og en mer effektiv nettvirksomhet. Harmoniseringen av regelverket på disse områdene er positivt for Norge som del av et felles kraftmarked og som energieksporør. Med bakgrunn i at det i stor grad dreier seg om formalisering av eksisterende prosesser og samarbeid, anses CACM å kunne gjennomføres uten større økonomiske og administrative konsekvenser.

Gjennomføringen av CACM i Norge innebærer at den uavhengige reguleringsmyndigheten i Norge, NVE v/RME, skal godkjenne forslag til vilkår og metoder som utarbeides av TSOer og kraftbørser. RME skal føre tilsyn med at CACM praktiseres i det norske kraftmarkedet i tråd med regelverket.

Forslaget til gjennomføring av CACM endrer ikke ansvarsfordelingen mellom myndighetsorganer som er foreslått ved høringsnotatet av 20. september 2018, og som er i samsvar med føringene fra Stortingets behandling av Prop. 5 L (2017-2018).

Forslaget til endret § 4-5 i energiloven fjerner kravet til forutgående tillatelse gjennom markedsplasskonsesjon for å etablere virksomhet som markedsoperatør i Norge. I stedet for at NVE tildeler markedsplasskonsesjon, skal NVE v/RME utpeke markedsoperatører basert på fastsatte vilkår. RME kan fastsette eller godkjenne ytterligere vilkår for markedsoperatører og for handel på slike markedsplasser; nasjonale handelsregler og vilkår for handel internt i norske budområder. Det gjelder også for markedsoperatører som er utpekt i et annet EØS-land, som skal kunne tilby tjenestene sine i Norge. Departementets vurdering er at forslaget ikke vil ha store konsekvenser for NVEs virksomhet og organisering.

Lovendringen vil i større grad legge til rette for at flere kraftbørser kan operere i Norge. I dag er Nord Pool AS den eneste markedsoperatøren i Norge. Dersom flere markedsoperatører etablerer seg i Norge, kan markedsoperatørene konkurrere om å levere den beste tjenesten til markedet. Dette kan fremme utvikling i produkter og handelsløsninger, og kan bidra til å redusere gebyrene som markedsoperatørene avkrever.

Systemprisen er en teoretisk pris for det nordiske kraftmarkedet, og beregnes ut fra en forutsetning om at det ikke er overføringsbegrensninger i det nordiske transmisjonsnettet. Systemprisen brukes blant annet som referansepris i det finansielle markedet, og beregnes i dag på frivillig grunnlag av Nord Pool. Det er ikke et vilkår i forordningen at en NEMO skal beregne en slik referansepris. De nordiske TSOene har imidlertid fremmet et forslag, i henhold til forordningen artikkel 45, som ivaretar muligheten for å beregne systemprisen på samme grunnlag som tidligere. Forslaget er godkjent av de nordiske reguleringsmyndighetene.

Endringen i energiloven § 4-5 kan føre til at Statnett, som norsk TSO, må forholde seg til flere markedsoperatører. Det er nødvendig med effektive rutiner for samarbeid og informasjonsdeling mellom Statnett, reguleringsmyndigheter og markedsoperatørene. Forordningen fastsetter en styringsramme som vil sikre dette.

Endringen i energiloven § 10-2 betyr at ENTSO-E, i medhold av forskrift gitt av departementet, kan kreve opplysninger direkte fra TSOer, NEMOer, markedsdeltakere og andre relevante aktører. Dette gjelder jf. CACM artikkel 82 nr. 6 ikke for opplysninger som reguleringsmyndigheten, ACER eller ENTSO-E allerede er i besittelse av som følge av deres respektive tilsynsoppgaver. Denne avgrensingen antas å begrense det praktiske behovet for direkte henvendelser til markedsaktørene, samt eventuelle merkostnader og ressursbruk for berørte aktører. Plikten til å utlevere informasjon er ikke sanksjonert med gebyr eller lignende. Bestemmelsen vil også omfatte plikt til informasjonsutlevering etter likelydende bestemmelser i andre kommisjonsforordninger, på nærmere vilkår som følger av forskrifter. For en nærmere oversikt over de ulike nettkodene og retningslinjene som er vedtatt hittil, vises det til punkt 1 ovenfor, samt Meld. St. 25 (2015-2016) Kraft til endring, sidene 97 – 98.

Forslaget til gjennomføring av CACM med endringer i energiloven, energilovforskriften, forskrift om elektrisk kraft over landegrensene samt endringer i forslaget til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet vil etter departementets vurdering ikke føre med seg vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

5 Merknader til lovbestemmelsene

Til endret § 4-5

I *første ledd* foreslås det at reguleringsmyndigheten gis kompetanse til å utpeke operatør som er ansvarlig for organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi. Det vil si kraftbørs med ansvar for å utføre oppgaver i forbindelse med organisering og drift av day-ahead- og intradagmarkedskobling. Denne funksjonen tilsvarer nominated electricity market operator (NEMO) som definert i kommisjonsforordning (EU) 2015/1222.

De nærmere bestemmelsene knyttet til NEMO, herunder kriterier for å bli utpekt, tidsrom for utpeking, oppgaver og reguleringsmyndighetens behandling av søknad om utpeking, vil følge av inkorporering av CACM i forskrift med hjemmel i energiloven § 10-6. Første ledd omfatter både organiserte markedsplasser som tilrettelegger for handel mellom budområder og landegrenser, og for tilrettelegging av handel internt i budområder.

I *annet ledd* foreslås det at operatør for organisert markedsplass (NEMO) som er utpekt i en annen stat som er part i EØS-avtalen, og som ønsker å utvide virksomheten til norske budområder, skal melde fra til reguleringsmyndigheten innen to måneder før oppstart. En NEMO som er utpekt i henhold i et annet land som er part i EØS-avtalen trenger ikke ny utpeking i Norge. En plikt til å melde fra er likevel i samsvar med CACM artikkel 4 nr. 5 siste punktum.

Forordning 2015/1222 kommer etter artikkel 1 nr. 1 til anvendelse på «cross-zonal capacity allocation and congestion management». Det er behov for å kunne regulere både grensekryssende krafthandel som omfattes av CACM og handel internt i budområder. Det foreslås hjemmel til at reguleringsmyndigheten kan oppstille vilkår også overfor aktører som er utpekt i andre stater, jf. forslag til energiloven § 4-5 tredje og fjerde ledd. Slike vilkår kan gjøres gjeldende overfor operatører som ønsker å operere i norske budområder.

Ordlyden i *tredje ledd* er i samsvar med endringen i energiloven § 4-5 tredje ledd som ble vedtatt av Stortinget 22. mars 2018. For nærmere omtale vises det til Prop. 5 L (2017-2018) punkt 5. Departementet presiserer at adgangen for reguleringsmyndigheten til å fatte enkeltvedtak etter tredje ledd både gjelder for organiserte markedsplasser som tilrettelegger for handel mellom budområder og landegrenser, og for tilrettelegging av handel internt i budområder.

I nytt *fjerde ledd* foreslås det at reguleringsmyndigheten gis kompetanse til, ved enkeltvedtak, å sette ytterligere vilkår til operatører som nevnt i første og annet ledd. Det gjelder både overfor operatør som er utpekt av den norske reguleringsmyndigheten og overfor operatør som er utpekt i en annen stat som er part i EØS-avtalen, og som ønsker å utvide virksomheten til norske budområder.

Det vil kunne oppstå situasjoner med behov for å regulere forhold eller å oppstille vilkår som ikke er direkte hjemlet i forordning 2015/1222 eller fastsatt i medhold av den, men hvor det etter en konkret vurdering anses nødvendig med ytterligere regulering i samsvar

med de overordnede målsettingene i forordningen. Det åpnes også opp for slik regulering gjennom nasjonale handelsregler i forordningen.

Vilkårene må være nødvendige for å legge til rette for effektiv konkurranse mellom operatører for markedsplass for omsetning av elektrisk energi, for å ivareta hensynet til systemsikkerhet, eller fremme et effektivt kraftmarked. I kravet om at vilkårene skal være «nødvendige» ligger også en forutsetning om at kompetansen ikke skal brukes til å oppstille vilkår som allerede er regulert av forordning 2015/1222.

Innledningen i *femte ledd* om informasjonsplikt er en videreføring av gjeldende annet ledd annet punktum i § 4-5. Det kan være behov for å oppstille nærmere krav til aktørene, bl.a. som følge av CACM artikkel 80 som oppstiller informasjonsplikt overfor myndigheter. Videre kan det være behov for at departementet i forskrift oppstiller nærmere kriterier for utpeking av operatør etter først ledd, og om de vilkårene som reguleringsmyndigheten kan sette etter fjerde ledd i det enkelte tilfellet.

Til endret § 10-2

Det foreslås en ny bestemmelse som hjemmelsgrunnlag for plikt til informasjonsutlevering etter artikkel 82 nr. 5 og nr. 6 i forordning 2015/1222 (CACM). Bestemmelsen vil også omfatte plikt til informasjonsutlevering etter likelydende bestemmelser i andre nettkoder og retningslinjer (kommisjonsforordninger), på nærmere vilkår som følger av forskrifter. For en nærmere oversikt over de ulike nettkodene og retningslinjene som er vedtatt hittil, vises det til punkt 1 ovenfor, samt Meld. St. 25 (2015-2016) Kraft til endring, sidene 97 – 98.

Ved forespørsel fra ENTSO-E plikter TSOer å gi opplysninger som er nødvendige for at ENTSO-E skal kunne utføre oppgavene sine i samsvar med forordning 2015/1222 (CACM) og forordning 714/2009 om grensekryssende krafthandel. Ved felles forespørsel fra ACER og ENTSO-E, plikter organiserte markedsplasser (NEMOer), markedsdeltakere og andre berørte aktører å gi ENTSO-E opplysninger som er nødvendige for overvåkning i samsvar med forordning 2015/1222 og forordning 714/2009. Dette gjelder med unntak av opplysninger som reguleringsmyndighetene, byrået for samarbeid mellom energireguleringsmyndigheter (ACER) eller ENTSO-E allerede er i besittelse av. Forslaget til ny § 10-2 vil gi departementet hjemmelsgrunnlag til å gi forskrift slik at ENTSO-E kan utføre oppgavene sine. ENTSO-E kan formidle innhentet informasjon videre til ACER.

Forslag til lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) gjøres følgende endringer:

§ 4-5 skal lyde:

§ 4-5. (*Organiserte markedsplasser*)

Den som skal opptre som operatør med ansvar for organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi må søke reguleringsmyndigheten om utpeking.

Operatør som er utpekt i en annen stat som er part i EØS-avtalen, og som ønsker å utvide virksomheten til norske budområder, skal melde fra til reguleringsmyndigheten innen to måneder før oppstart.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

- a) fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første og annet ledd, eller*
- b) fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i bokstav a).*

Reguleringsmyndigheten kan ved enkeltvedtak sette ytterligere vilkår til operatører som nevnt i første og annet ledd. Slike vilkår skal være nødvendige for å legge til rette for effektiv konkurranse mellom operatører for markedsplass for omsetning av elektrisk energi, ivareta hensynet til systemsikkerhet eller fremme et effektivt kraftmarked.

Departementet kan gi forskrift om aktørenes informasjonsplikt, kriterier for utpeking av operatør etter første ledd og om de vilkårene reguleringsmyndigheten kan sette etter fjerde ledd i det enkelte tilfellet.

§ 10-2 skal lyde:

§ 10-2. (*Utlevering av opplysninger til ENTSO-E*)

Departementet kan gi forskrift om plikt for operatør av transmisjonssystem, operatør for organisert markedsplass for omsetning av elektrisk energi, markedsdeltakere og andre berørte aktører å gi opplysninger til ENTSO-E som er nødvendige for at denne kan utføre oppgavene sine i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 714/2009 om grensekryssende krafthandel, og senere kommisjonsforordninger, på nærmere vilkår som følger av slik forskrift.

II

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Forslag til endringer i forslag til ny forskrift om netregulering og energimarkedet

Hjemmel: Fastsatt xx.xx.xxxx av Olje- og energidepartementet med hjemmel i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § § 10-6 første og annet ledd.

I

I forslaget til forskrift om netregulering og energimarkedet gjøres følgende endringer:

Forslaget til § 4-9 skal lyde:

§ 4-9 *Organiserte markedsplasser*

Den som skal opptre som operatør med ansvar for organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi må søke reguleringsmyndigheten om utpeking.

Operatør som er utpekt i en annen stat som er part i EØS-avtalen, og som ønsker å utvide virksomheten til norske budområder, skal melde fra til reguleringsmyndigheten innen to måneder før oppstart.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

- a) fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første og annet ledd, eller
- b) fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i bokstav a).

Reguleringsmyndigheten kan ved enkeltvedtak sette ytterligere vilkår til operatører som nevnt i første og annet ledd. Slike vilkår skal være nødvendige for å legge til rette for effektiv konkurranse mellom operatører for markedsplass for omsetning av elektrisk energi, ivareta hensynet til systemsikkerhet eller fremme et effektivt kraftmarked.

Forslaget til § 4-11 blir § 4-10.

Forslaget til § 4-12 blir § 4-11, og skal lyde:

§ 4-11 *Konsesjonens varighet og saksbehandling*

Konsesjoner for omsetning av elektrisk energi kan gis med varighet inntil 10 år.
Konsesjonen kan ikke overdras.

Forslaget til § 4-13 blir § 4-12.

II

Forskriften gjelder fra den tid Olje- og energidepartementet bestemmer.

Forslag til forskrift om endring i forskrift om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20 (forordning (EF) nr. 1228/2003 om vilkår for adgang til nett for overføring av elektrisk kraft over landegrensene og forordning (EU) nr. 774/2010 om fastsettelse av retningslinjer for oppgjøret mellom systemansvarlige nettselskaper og en felles framgangsmåte for regulering av overføringstariffer)

(Fastsatt av Olje- og energidepartementet 20. desember 2006 med hjemmel i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 10-2 og § 10-6 annet ledd.)

I

I forskrift 20. desember 2006 nr. 1563 om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20 (forordning (EF) nr. 1228/2003 om vilkår for adgang til nett for overføring av elektrisk kraft over landegrensene og forordning (EU) nr. 774/2010 om fastsettelse av retningslinjer for oppgjøret mellom systemansvarlige nettselskaper og en felles framgangsmåte for regulering av overføringstariffer) gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om handel med elektrisk kraft

Ny § 1a skal lyde:

§ 1a. EØS-avtalen vedlegg IV nr. xx Kommisjonsforordning (EU) nr. 2015/1222 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering gjelder som forskrift med de endringer som følger av vedlegg IV, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Ny § 2a skal lyde:

§ 2a. "Reguleringsmyndighet" skal i Kommisjonsforordning (EU) nr. 2015/1222 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering forstås som Norges vassdrags- og energidirektorat v/Reguleringsmyndigheten for energi.

§ 3 første ledd skal lyde:

Enhver plikter på anmodning, og innen fastsatt tidsfrist, å gi Norges vassdrags- og energidirektorat opplysninger som nevnt i forordning (EF) nr. 1228/2003 artikkel 10 og kommisjonsforordning (EU) nr. 2015/1222 om fastsettelse av retningslinjer for kapasitetstildeling og flaskehalshåndtering.

II

Forskriften gjelder fra den tid Olje- og energidepartementet bestemmer.